

Сілаєва М. С., студентка, м. Черкаси, ЧНУ ім. Б. Хмельницького

Аналіз ефективності діяльності державних підприємств вугільної галузі в умовах ринкової трансформації

Постановка завдання. Державне підприємництво є дієвим інструментом урядової економічної політики. Проблема полягає в тому, щоб знайти найефективніші способи використання значного потенціалу державного підприємництва для пришвидшення ринкової трансформації суспільства, підвищення ефективності функціонування економіки.

Аналіз літератури. Проблемами підвищення ефективності діяльності державних підприємств вугільної галузі займалися такі вчені Бойко Є.І., Цветков В.А., Мельников С.Д., Бочаров В.П., Самсонов Д.Ю., Байда О.Д., Янко С.В., Пампура О.І., Пономаренко Н.А.

Вступ. Держава відіграє активну і важливу роль у процесі соціально-економічних перетворень. Виражаючи суспільну волю і керуючись вимогами поступу, вона виступає як ініціатором, так і провідником прогресивних зрушень. Державне підприємництво є одним з напрямів урядового втручання в економіку. Спрямованість подальшого розвитку України на підвищення конкурентоспроможності сфери вугільної промисловості вимагає генерування нових підходів до регулювання її державою як головної галузі реального сектора господарства.

Виклад основного матеріалу. Існуючі проблеми ефективності державного сектора пов'язані насамперед зі слабкістю управління і відсутністю сучасних підходів до вивчення потреб ринку, що стосується і проблем ефективності функціонування добувних галузей економіки України.

Вугільна промисловість як галузь матеріального виробництва, на думку Бойко Є.І., є найбільшою галуззю господарства, яка тісно пов'язана

з науково-технічним прогресом і має вирішальний вплив на рівень розвитку суспільства [1].

За даними Державного комітету статистики серед основних видів промислової діяльності обсяг виробленої з початку року продукції збільшився порівняно з січнем–жовтнем 2011 року у вугільній промисловості на 10,7 %. Обласний обсяг видобутку рядового вугілля за січень–жовтень 2012 року склав 32,7 млн т і порівняно з аналогічним періодом 2011 року збільшився на 6,1 %. На збагачувальних фабриках області з початку року перероблено 39,1 млн т вугілля (за рахунок ввезення із-за меж регіону), що більше січня–жовтня 2011 року на 4,6 %. Виробництво продуктів збагачення зросло на 6,2 % і за січень–жовтень 2012 року становило 24,1 млн т. Шахтами в складі готового вугілля одержано продуктів збагачення в обсязі 7,9 млн т, що порівняно з січнем–жовтнем 2011 року менше на 22,4 %. Загальний обсяг готового вугілля, який включає, крім продуктів збагачення, рядове вугілля, відвантажене споживачам, у тому числі для наступного збагачення, за січень–жовтень 2012 року склав 26,7 млн т і порівняно з січнем–жовтнем 2011 року зріс на 10,7 % [2]. При цьому погіршилася структура готового вугілля. В його складі питома вага продуктів збагачення знизилася з 42,2 % за січень–жовтень 2011 року до 29,6 % за січень–жовтень 2012 року, а частка відвантаженого шахтами рядового вугілля зросла відповідно з 57,8 до 70,4 % [2].

У цьому контексті прогнозування розвитку вугільної промисловості є основним засобом впливу органів державного управління на підвищення рівня її ефективності, а також рішення проблем розвитку даної сфери промисловості, які обумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними економічними процесами.

В Україні формування державного сектора і розвиток державного підприємництва мають свою історію і специфіку.

Аналіз динаміки досвіду державного підприємництва як на великих часових періодах, так і в сучасній Україні підтверджує наше припущення про те, що ефективним власником може бути і держава. Адже з початку століття і до Першої світової війни середній темп приросту національного багатства в Україні становив 12,9%. Це найнижчі показники за весь «мирний» період розвитку української економіки. НЕП - система, яка вважається ефективною, - також показала лише 4,9% щорічного приросту рівня національного багатства [3].

На початку 1990-х рр. держава значною мірою усунулася від управління економікою, внаслідок чого і державний сектор виявився організаційно роздробленим. Але вже в 1996 р. розпочалася реструктуризація вугільної промисловості: на основі 253 вугледобувних і вуглепереробних підприємства створено 32 державні холдингові компанії (ДХК). В 1997-1999 рр. - обсяг видобутку становив 81,0 млн т [1]. Бюджетні кошти виділяються тільки для підтримки стабільного обсягу видобутку.

Період 2000-2004 рр. в Україні можна охарактеризувати як зусилля з підвищення ефективності управління активами. 2000-2003 рр. - перші спроби приватизації (шахта "Комсомолец Донбасу") [5], прийняття програми "Українське вугілля", укрупнення вугільних підприємств.

Головною особливістю докризового періоду 2005-2007 рр. На наш погляд, відбувся зсув пріоритетів у бік активізації ролі держави в цілому і втручання в економіку зокрема.

На підставі аналізу статистичних даних за основними показниками діяльності держави у вугільній сфері (ДП «Вугілля України) можна зробити деякі висновки. За останні три роки заробітна плата на вугільних підприємствах державної форми власності зросла на 40-47% або у 1,5 рази, вугільна галузь займає перше місце серед підприємств паливно-енергетичного комплексу за кількістю та якістю оздоровлення працівників, видобуток вугілля на українських шахтах збільшився на 14% (видобуток

вугілля 2012 року вважається найбільшим показником у вугільній галузі за останні 10 років) [4]. На противагу можна привести основні виробничі показники ВАТ Шахта «Комсомолец Донбасу» за 2 квартал 2013 р. (в порівнянні з аналогічним періодом 2012 р.): видобуток вугілля складає 9694,5 тис. т (2 квартал 2013 р.) і 9 808,7 тис. т (2 квартал 2012 р.), що має під собою зниження ефективності на 1,2 %, збагачення рядового вугілля також знизилось на 0,6 %, як і випуск концентрату на (-0,4 %) [5].

Проведений аналіз дає підстави для таких висновків. Сучасна держава здійснює різні види економічної діяльності. Як правило, вона ведеться у суспільно значущих сферах, де приватний капітал чи неефективний, або з якихось причин небажаний. Державне підприємство - це відносно нове явище.

При правильному використанні державного підприємництва та відповідній підготовці до його реалізації діяльність державних органів буде оптимізована. Розвиток державних підприємств дозволить полегшити трансформацію економічних відносин, створити сприятливі умови для ведення економічної діяльності, сприяти інноваційному шляху розвитку.

Список використаної літератури

1. *Бойко, Є. І.* Механізм регулювання розвитку промислового виробництва регіону / *Є. І. Бойко, М. П. Горин* // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід Європейського Союзу та його адаптація до умов України : Зб. наук. праць. Вип. 5. В 3 ч. Ч. 1 /– Львів : ІРД, 2003. – С. 142–150.
2. Обсяг реалізованої промислової продукції за січень–вересень 2012 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/pr/orp/orp_u/orp0912_u.htm.
3. *Лапина С., Лелюхина Н.* Государственное предпринимательство в России (начало XX век) // Вопросы экономики. — 1994. — № 8.
4. Інтернет-сайт компанії ДП «Вугілля України» <http://www.dpvu.com.ua/>
5. Інтернет-сайт компанії ВАТ Шахта «Комсомолец Донбасу» <http://www.dtek.com/>

